

Hans S. Christensen, fíggjarskrivari, TFL:

Er professionel ledelsesvirksomhed umulig på Færøerne?

I kølvandet af den konflikt som nu gennem længere tid har raset på Telefonverkið, samt andre konflikter f.eks. på skolen i Vágur, må man stille sig det spørgsmål, om professionel ledelsesvirksomhed er umulig på Færøerne. Konflikten ved Telefonverkið drejer sig i al sin enkelthed om, hvorvidt en institutionsleder kan flytte en bogholder, som efter ledelsens vurdering blokerer for udviklingen af økonomistyringen i en offentlig virksomhed. Telefonverkiðs økonomi er spændt i en sådan grad, at styringsmæssige tiltag er nødvendige såfremt virksomheden ikke skal komme i endog meget store vanskeligheder (for at undgå misforståelser skal jeg påpege at disse vanskeligheder ikke kan tilskrives bogholderen som sådan). Økonomiske vanskeligheder har Telefonverkið tilfældes med det færøske samfunds økonomi i øvrigt. Samfundets økonomi er ude i en voldsom krise bl.a. på grund af utilstrækkelig styring og utilstrækkelige styringsmidler.

Da jeg som ansat i en landsinstitution mener at måtte opføre mig loyalt over for såvel TFL's ledelse og landstyre har jeg ikke kommenteret den interne konflikt som sådan. Dette har der egentlig været rimelig grund til, da såvel formanden som næstformanden i Starvsmannafelag i ugevis har kommenteret konflikten. Mange mennesker er derfor blevet forvirret da konfliktsens indhold må forekomme mange noget mærkelig. Jeg vil dog fortsat ikke kommentere konflikten — det må tilkomme andre — men jeg vil derimod på baggrund af konflikten søge at trække nogle generelle konklusioner ud af denne samt kommentere nogle af de mere generelle synspunkter, der er kommet frem.

Privat og offentlig virksomhedsledelse

Virksomhederne — såvel de offentlige som de private — er det bærende grundlag for samfundets økonomi. I en udmærket artikel i WEEKEND avisen den 15. nov. i år gennemgås den historiske opfattelse af virksomhedsledelse hos det franske socialistparti. Opfattelsen af virksomhedsledelse har udviklet sig fra den opfattelse hvor de nærmest betragtedes som erhvervsforbrydere til i dag hvor de nærmest betragtes som samfundsfrelser. En

sådan holdning kommer og så til udtryk hos formanden for de socialistiske fagforeninger i Frankrig, CFDT, Edmund Maire, som for nylig uddybede en debat om strejker som upopulære, fordi de bringer virksomheden i vanskeligheder og i sidste instans truer beskæftigelsen. Han sagde i den forbindelse bl.a.:

»Den gamle mytologi ifølge hvilken fagforeningsaktion er lig med strejkeaktion — denne mytologi har haft sin tid. Den hører til gårdagens mytologiske arsenal, selv om der naturligvis kan forekomme tilfælde, hvor strejke bliver sidste udvej. Jeg synes dette udgangspunkt er frugtbar i et tilfælde, hvor Starvsmannafelag har været i færd med at bringe færøske offentlige virksomheder i alvorlige vanskeligheder. Jeg tror flere færøske fagforeninger kunne lære noget af de franske erfaringer.

Verdensmarkedet og den internationale økonomiske udvikling, som Færøerne er en del af, sætter i dag store krav til økonomisk effektivitet. Hvis disse krav ikke opfyldes, vil Færøerne blive en andenrangs nation i økonomisk henseende med fældende levestandard, fraflytning af dygtige folk m.v. til følge. Dette gælder ligegyldig hvilken politisk opfattelse man i øvrigt har. Både socialistiske som kapitalistiske lande er underlagt verdensmarkedet og den internationale økonomiske udvikling. Og Færøerne er afhængig af det internationale lånemarked for at kunne finansiere sit store underskud på betalingsbalancen og nyinvesteringer. Ineffektive virksomheder er med til at formindske Færøernes kreditværdighed og muligheder for lån (for at undgå misforståelser vil jeg påpege, at der på Færøerne findes mange veldrevne virksomheder).

Moderne virksomhedsledelse er derfor nødvendig såfremt virksomhederne skal kunne opfylde de mål som det internationale industrisamfund stiller til økonomisk effektivitet. Hvad vil det så sige?

For det første må rekrutteringen af virksomhedsledere stille krav til samfundet om at de bedst egnede sættes på disse poster. Dette kræver at lederne udvælges efter dygtighed, hvilket både stiller krav om faglig kompetence og menneskelig og social forståelse. Såfremt lederne alene vælges efter politiske, familiemæssige eller kapital-

mæssige kriterier er muligheden for udelig ledelse til stede. Endvidere er det afgørende, at samfundet — for offentlige virksomheders vedkommende landstyre — er villig til at afsætte ledelsen, hvis denne ikke kan opfylde rimelige krav til god ledelsesvirksomhed.

For det andet må ledelsen bringes i en sådan situation, at den kan styre virksomheden. Med dette ønskes, at virksomhedslederne bækkes op i sine beslutninger. For offentlige virksomheder vil dette sige, at de politiske myndigheder — landstyre — støtter lederens beslutninger, hvis disse ellers ligger inden for grænserne for rimelig ledelsesvirksomhed. Endvidere må der skabes nogle regler som bevirker, at medarbejderne opfatter ledelsen som legitim og som bevirker, at medarbejderne føler at virksomhedens mål også er deres. Der må således skabes arbejdsretlige regler og regler om at medarbejderne tages med på råd. Dette kræver ansvarlighed fra såvel ledelsens side og medarbejderens. Endvidere stiller det krav om ansvarlighed fra de faglige organisationers side, således at disse udladrer konflikter som er urimelige og som ikke bunder i faglige interesser.

Principielt burde der ikke være forskel på offentlig og privat virksomhedsledelse. Ledelsens opgave er at styre virksomheden så ressourcerne udnyttes bedst muligt til gavn for både virksomheden selv og medarbejderne samt til gavn for samfundet. Er betingelserne for moderne virksomhedsledelse til stede i dag på Færøerne?

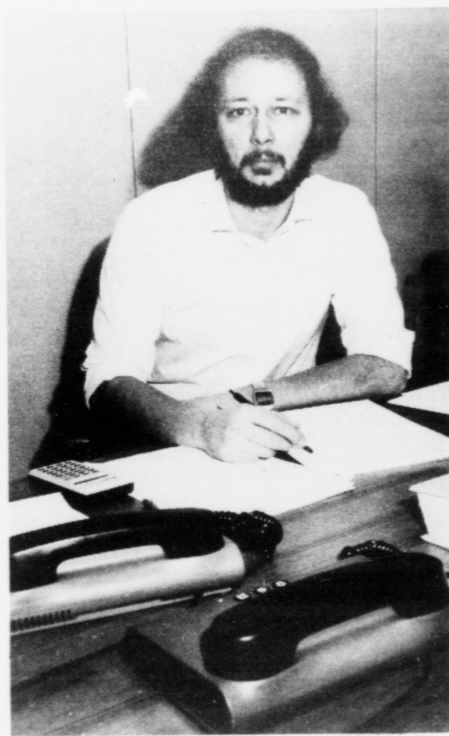
Landsstyrets rolle

I en årrække er jeg kommet på Færøerne og i de snart 5 år jeg har boet her fast har jeg flere gange været vidt til, at der ved ansættelser i offentlige stillinger i højere grad er skelet til politiske og familiemæssige bånd end til faglige kvalifikationer. En sådan rekruttering af offentlig ansatte giver en ineffektiv ledelse til skade for samfundet, hvor de Kristelige Demokrater i en årrække fik den italienske økonomi til at forsumpe ved konsekvent at ansætte sine egne folk — ind i mellem udelige — i ledende stillinger. Der må derfor stilles krav til de politiske myndigheder om at ansætte folk efter kvalifikationer, hvilket kræver en holdningsændring hos flere

af de færøske politikere. De offentlige ansatte må regne med at være blevet ansat efter kvalifikationer og må samtidigt kunne forvente, at de bliver støttet i deres arbejde ligegyldigt, hvilket politisk flertal der styrer landet på et givet tidspunkt. Den færøske styrelsesordning, hvor landstyre fungerer som et kollegialt organ, har sikkert sin del af skylden. Den enkelte »minister« kommer ofte ikke til at stå politisk til ansvar for alle sine beslutninger, men kan gemme sig bag en samlet beslutning i landstyre. Dette bevirker, at beslutningssystemet gøres ineffektivt og mange beslutninger som grundlæggende set kunne træffes ud fra saglige kriterier gøres politiske, og ofte ender i rent politiske konflikter.

Den væsentligste grund er dog ikke styrelsesordningen, men holdningen hos de politiske myndigheder. Mange konflikter kunne undgås, hvis det på forhånd blev accepteret, at de skulle løses efter en saglig (teknokratisk, bureaukratisk) målestok. Dette ville effektivisere beslutningsprocessen og skabe større mulighed for en hurtigere og fastere styring af landet. En fastere politisk styring er nødvendigt, hvis Færøerne skal kunne klare sig som en relativ selvstændig nation i det internationale samfund i dag. Hvor mange har ikke sukket opgivende, når landstyre påny har udsat afgørelsen om ansættelse af en landskulsatstjóri, eller udladt at tage stilling til en konflikt på en offentlig institution.

Man har ofte hørt det argument, at det er Færøernes størrelse og de familiemæssige, religiøse og politiske forhold der nødvendiggør at alle beslutninger politiseres. Jeg er uenig i dette argument ud fra erfaringerne i andre nationer. Italien og mange andre store lande har historisk haft de samme problemer. Problemerne skyldes holdningen — og moralen — hos de politiske beslutningstagere. Denne holdning kan ændres, hvis der skabes forståelse herfor og er vilje hertil. Såfremt denne holdning ikke ændres, er moderne virksomhedsledelse yders vanskelig inden for offentlige institutioner på Færøerne.

Hans S. Christensen, fíggjarskrivari á Telefonverkinum skivrar

Arbejdsretlig regler — medbestemmelse

En anden forudsætning for moderne virksomhedsledelse er at der skabes klare arbejdsretlige regler samt regler for medarbejdernes medindflydelse på virksomhedens mål og arbejdets tilrettelæggelse. Der eksisterer i dag ikke klare regler for løsning af konflikter på det offentlige arbejdsmarked på Færøerne. Dette bevirker, at konflikter ofte får et helt ukontrolleret forløb og omfang. Løsningen af problemerne overlades til »den rå magt«. Et sådant system skaber ikke forståelse parterne i mellem og medfører ikke ansvarlighed fra parternes side. Sorteper i dette spil bliver virksomhederne og samfundet.

I de fleste moderne stater har man gennem samarbejdsaftaler, tilidsmandsbeskyttelse, medarbejderrepræsentation i bestyrelser m.v. skabt mulighed for en vis medindflydelse for virksomhedernes medarbejdere. Selv om disse tiltag skyldes et pres fra arbejderbevægelsens side har mange moderne virksomhedsledere også af borgerlig observans indset nødvendigheden af at afskaffe »enevælden«. Jeg tror mange færøske arbejdsgivere kunne lære noget af disse erfaringer. Det ville være hensigtsmæssigt hurtigt at indføre sådanne regler på Færøerne. Herved ville medarbejderne få et vist værn mod helt urimelig ledelse og samtidigt ville ledelsen kunne regne med større forståelse for ledelsens dispositioner. Ved at indføre klare arbejdsretlige regler og medbestemmelse for medarbejderne ville man i et vist omfang kunne undgå helt ukontrollable strejker som ikke bunder i faglige konflikter, som f.eks.

den strejke som Starvsmannafelag foranstaltede mod de færøske offentlige institutioner i forbindelse med konflikten på Telefonverkið

Arbejderbevægelsen, akademikerne og virksomheden

I de socialistiske partier i det meste af Vesteuropa erkender man i dag nødvendigheden af effektiv virksomhedsledelse. Fra Spaniens socialistiske leder Philippe Gonzales i syd over Sveriges Oluf Palme til Færøernes Atli Dam i nord er man klar over, at effektive virksomheder er nødvendige for at udvikle økonomien. Disse ledere er også klar over at en af mulighederne for dette er gennem uddannelse af befolkningen (også uddannelse af akademikerne). Den samme holdning finder man hos den franske undervisningsminister Pierre Chevenement, der kommer fra socialistpartiets venstrefløj. Han har for nylig sagt:

»Jeg tror at spørgsmålet om vore virksomheders konkurrenceevne til en vis grad afgøres på universiteterne. Universitetet bør derfor tilpasse sig virksomhedernes behov, og nødvendigvis lære de studerende at tale virksomhedernes sprog. Det kræver en betydelig indsats — måske uden fortilfælde — i retning af at vise sig åben over for denne opgave. Men universitetets virkelige fremtid ligger ik at blive binnede mellem viden og ungdom på den ene side og økonomiens og industriens verden på den anden».

I to artikler i Dimmalætting for nylig har Ernst Hansen som formand for Starvsmannafelag og formanden for Føroya Arbeðsára Framhald á síðu 15